

ABSTRAKT

Úvod

Vzhledem k neustálému rychlému vývoji pracovních postupů, používaných technik a materiálů a celkově zvyšujícímu se pracovnímu tempu narůstá také riziko vzniku nových poškození z práce a nemocí z povolání ve společnosti.

Cíl

Cílem této práce je analyzovat výskyt nových ohrožení v pracovním prostředí, zhodnotit možnosti časně diagnostiky nových nemocí z povolání a možnosti jejich prevence. Součástí práce je srovnání situace v České republice v této oblasti s ostatními zeměmi Evropy.

Materiál a metodika

Tato disertační práce je souborem čtyř publikací se společným tématem – nové nemoci z povolání.

První článek byl zaměřen na posuzování onemocnění bederní páteře z fyzického přetěžování jako nemoci z povolání v evropských zemích. Specialisté byli osloveni formou elektronického dotazníku, cíleného na diagnostiku a hodnocení tohoto onemocnění v jejich zemi. Ti, v jejichž zemi se onemocnění bederní páteře z přetěžování jako nemoc z povolání uznává, poskytnou bližší informace o hodnocení a počtech případů.

Druhá publikace se obdobně zabývala posuzováním a hodnocením syndromu vyhoření jako nemoci z povolání. Zástupci států, kde lze uznat profesionální syndrom vyhoření, poskytnou bližší informace ke kritériím uznání profesionality i k zastoupení jednotlivých profesí pacientů.

Třetí publikace upozornila na nově se vyskytující onemocnění v průmyslovém prostředí, a to astma bronchiale a alergickou rinitidu, vzniklé vdechováním fluoridu hlinitodraselného (KAlF₄) při výrobě autoklimatizací v letech 2007–2012 v České republice.

Poslední publikace přinesla přehled nově uznávaných nemocí z povolání v České republice v rámci aktualizace českého Seznamu nemocí z povolání v roce 2011 a zdůraznila nutnost vyhledávání nově vznikajících ohrožení a nemocí z povolání.

Výsledky

V současnosti uznává nemoc z chronického přetěžování bederní páteře těžkou fyzickou prací jako nemoc z povolání 13 z 23 evropských zemí (57 %), které se zúčastnily naší studie. V osmi zemích, včetně České republiky, mohou být nemoci bederní páteře uznány jen jako akutně vzniklý pracovní úraz. Ve 12 zemích se uznávají také onemocnění bederní páteře z vibrací. Diagnostická kritéria i hodnocení expozice se značně liší. Námi získaná data o diagnostice a hodnocení onemocnění bederní páteře z přetěžování v evropských zemích přispěla k vytvoření Metodického pokynu pro posuzování onemocnění bederní páteře z přetěžování v České republice, který jsme vypracovali v rámci grantu IGA MZ ČR č. NT/14471 Ministerstva zdravotnictví ČR a současně jako podklad pro aktualizaci Seznamu nemocí z povolání v roce 2018.

Syndrom vyhoření lze uzнат jako nemoc z povolání jen v devíti z 23 evropských zemí (39 %), které se studie zúčastnily – v Dánsku, Estonsku, Francii, Lotyšsku, Maďarsku, Nizozemí, Portugalsku, Slovensku a Švédsku. Pouze v Lotyšsku je syndrom vyhoření přímo uveden v Seznamu nemocí z povolání, v ostatních zemích jej lze uzнат pod tzv. „otevřenou“ položkou nebo v případě, že země nevyužívají Seznam nemocí z povolání a uznávají všechny nemoci, u nichž se individuálně prokáže příčinná souvislost s prací. Všechny dotazované země se zabývají preventivními programy v této oblasti.

U všech pěti pacientů exponovaných KAlF₄ prokázalo klinické a laboratorní vyšetření včetně inhalačních provokačních testů kauzální souvislost s touto látkou, používanou ve formě prášku jako pájecí složka při spojování dílů autoklimatizací. Expozice byla ve všech případech ověřena hygienickým posudkem z pracoviště. U těchto osob byla uznána profesionalita onemocnění a pacienti dostali odškodnění za nemoc z povolání. U jedné osoby šlo o kombinaci astma bronchiale a alergické rinitidy, ve třech případech o astma bronchiale, v jednom případě o profesní alergickou rinitidu. Studie upozornila na novou noxu (KAlF₄) vyvolávající respirační onemocnění v neobvyklých pracovních podmínkách.

Závěr

Výsledky našich studií upozorňují na změny v pracovním prostředí s ohledem na výskyt nových nemocí z povolání. Poukazují na význam prevence při zavádění nových pracovních postupů i syntetizování chemických látek, nutnost monitorování fyzické zátěže v moderních průmyslových odvětvích, včetně automobilového průmyslu a sledování psychické náročnosti práce v řadě profesí. Klíčová je technická modernizace pracovišť, nelze zapomínat na kvalitní osobní ochranné pomůcky a v neposlední řadě i na pravidelnou aktualizaci Seznamu nemocí z povolání.

Klíčová slova

Nové nemoci z povolání, onemocnění bederní páteře z přetěžování, syndrom vyhoření, astma bronchiale z neobvyklé noxy, fluorid hlinito-draselný, Seznam nemocí z povolání, diagnostika, prevence.